

Лимар Тетяна Олексіївна

студентка групи ППм-1-14-2.0д, VI курс, спеціальність «Практична психологія»
tolyamar.il14@kubg.edu.ua

Науковий керівник

Циганчук Тетяна Володимирівна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка

АРХЕТИП СТРАЖДАННЯ В КОЛЕКТИВНОМУ НЕСВІДОМОМУ УКРАЇНЦІВ

Анотація. У статті здійснено огляд становлення поняття архетипу та його визначення. Розглянуто основні архетипи української нації. Визначено місце страждання в архетипічних явленнях українців. Представлено результати емпіричного дослідження архетипічних уявлень українців. Наведено результати дослідження представленості феномену страждання в архетипічних уявленнях українців. Проаналізовано зв'язок феномену страждання зі схильністю до віктимної поведінки, особливостями її прояву.

Ключові слова: архетип; архетипічні уявлення; страждання; віктимність; колективне несвідоме.

Актуальність та доцільність дослідження. Сучасний етап світового суспільного розвитку відзначений процесами економічної, політичної та культурної глобалізації. Зростання темпу життя, швидка поява інноваційних технологій, поширення глобальних систем зв'язку, збільшення споживчих потреб призводить до нездатності людини швидко зрозуміти, переосмислити, сприйняти нову інформацію (Дж. Кемпбел).

У наслідок таких умов в суспільстві спостерігається розвиток кризи ціннісних орієнтирів та втрати соціальної цілісності. Це, в свою чергу, надає особливого значення архетипам, які розглядаються як один із способів пошуку і відновлення культурної, національної, етнічної ідентичності (К. Естес, Ч. Гілкраст, К. Юнг).

Нині українське суспільство знаходиться на етапі самовизначення в контексті європейської культури. Це, в свою чергу, призводить до зіткнення протилежних ціннісних настанов, розриву світоглядних засад, втрати культурних цінностей, втрати духовного орієнтиру.

Українська нація неодноразово переживала складні періоди, які

характеризуються морально-духовним занепадом, втратою самоцінності, національної ідентифікації, переживанням страху, болю, відчаю, що, узагальнюючи, можна назвати стражданням (П. Гуревич, Д. Дубровський, Е. Ліндерман, Р. Мей, Д. Рейноутер, В. Франкл).

У зв'язку з цим, виникає необхідність розширення розуміння ролі архетипічних уявлень в колективному індивідуальному підсвідомому українців, їх модифікації та впливу на характер сучасної суспільної свідомості.

Аналіз останніх публікацій. Питання архетипу та архетипічних уявлень досліджували такі вчені: Ф. Фордгем, Е. Семюелз, М.-Л. фон Франц, Дж. Кемпбел, К. Естес, Ч. Гілкрайст, С. Біркхойзер-Оері, Ж. Піаже, С.М. Мелетинский, В.М. Розін, А. Верем'єв, М.К Мамардашвілі, П.С. Гуревич, С.С. Аверінцев, А.В. Лубський, М.О. Чешков, С.Ю. Корольова та інші.

Тему страждання в духовному житті особистості досліджували такі вчені: Е. Ліндемманн, А. Маслоу, Р. Мей, Д. Рейноутер, В. Франкл, Е. Фром, Ф. Хароніан, Ф. Хуземан, І. Ялом, І. Акіндінова, А.О. Баканова, В. Жикаренцева, П.С. Гуревич, Д.І. Дубровський, О.П. Кораблін, А.М. Родіна.

Мета статті полягає у висвітленні та аналізові результатів дослідження місця страждання в архетипічних уявленнях українського народу та його впливу на колективне несвідоме нації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна історична епоха базується на типових константах, які є основою духовного життя людей. Ці константи мають різноманітні назви: архетипи, праобрази, універсалії, інваріанти, наскрізні інформаційно-енергетичні структури. Архетипи – це свого роду кумулятивні уявлення про світ і життя людини в ньому, які не залежать від рівня існуючих сьогодні знань. Коли людина втрапляє в архетипову ситуацію, вона діє відповідно до внутрішньої схеми, типовою для кожного. Тут і колективні уявлення, і масова свідомість, і соціальні установки, стереотипи – все, що становить більшість наповнення соціетальної та індивідуальної психіки.

У якості апріорних обумовленостей архетипи є психологічним, відомим біологам, феноменом "стереотипу поведінки", який надає всім живим істотам

їхні специфічні властивості.

Архетипи української культури – домінантні прообрази, система образів і символів, покладених в основу етнічної культури українців, їх світогляду і ставлення до світу, самих себе та інших. Архетипи української культури сформувалися внаслідок тривалого в часі засвоєння і вдосконалення ефективних практик взаємодії з навколишнім середовищем та в просторі соціального середовища поколіннями праукраїнців.

Архетипи української культури проступають в нормах моралі і етики, звичках і звичаях, домінантних стереотипах, а надто в системі символів, позначень та понять, зведених у своєрідний кодекс надіндивідуального порозуміння і взаємодії, – українській мові. Вони є функціональною основою «картини» світу, яку масово відображають і безсвідомо відтворюють українці, автоматично долучаючись за посередництва оточення до спільного світу існування від самого народження. Їх зміст розкривається в міфах, казках та легендах, що апелюють радше до абстрактного мислення, аніж до логічного [5].

Аналізуючи вплив колективних стереотипів на формування українського суспільства, можна виокремити чотири базові принципи, які знаходять в основі українського архетипу: по–перше, творче переосмислення подій на ґрунті майже відсутнього наукового аналізу; по–друге, розсіювання уваги (різновекторність, як наслідок хаотичність дій); по–третє, гуманістичний характер дій, що має в основі схильність до компромісів; по–четверте, низький рівень упорядкованості та контролю.

Українські архетипи проявляють себе як символи у міфах, казках, фольклорі, обрядах, традиціях. Одним із найголовніших та значущих серед українських національних архетипів є архетип «Дому». В широкому змісті символіка концепту “Дім” позначає святе докільля буття людини, в якому вона (як хазяїн оселі) може займати очільне місце.

Близьким до архетипу «Дому» є архетип «Поле» – життєвий топос, що допомагає посісти відповідне місце у Всесвіті. Це найбільш крихкий, але й найбільш актуальний аспект української культури, зумовлений історичними

втратами своєї національної ідентичності. Символічний образ «Поля» асоціює архетип землі як джерела багатства та національного єднання на власному етнічному ґрунті.

Архетипи «Дому» та «Поля» мають своє продовження в архетипі «Матері». Під впливом цього архетипу відбувається становлення характерної для українського народу світоглядної толерантності. Основою етнічної домінанти українського національного характеру є архетип Богині-Матері, який на думку окремих дослідників, позбавив українців агресивності у світогляді.

В українському етносі також присутній архетип «Води» – пробудження до життя, очищення. Українці первісне буття вбачали в єдності втіленого у світлі чоловічого і втіленого у воді жіночого начал. Із ритуальним обмиванням водою пов'язаний акт нового (другого) народження. Архетип «Води» трансформується від «родового лона» до «чистоти, щастя, здоров'я».

Провідний і визначальний архетип української культури – «Світло». Образи вогню та світла ідентифікується як відповідні самому життю, сенсу, мудрості. Архетип «Світла» тісно взаємопов'язаний із архетипом «Храму» – це святині, що людиною сповідаються. «Храм» містить у собі українську духовність, сакральний вимір буття і, звичайно, мораль. Українська духовність пов'язана з православною традицією, ґрунтується на етиці православ'я. Ідея храму пов'язана зі святинями людини та її етносом. Це вираз благословіння вищих сил, небесного заступництва за певну спільноту. Він поєднується з національною ідеєю і в цьому розумінні означає зв'язок небесного та земного, ідеологію софійного, освяченого мудрістю буття [6].

В українському суспільстві склалася ситуація, що в ньому співіснують різні групи національних міфів. Міфи про страждання домінують серед українського варіанту національного міфу. Існування нації забезпечується, перш за все, міфами про страждання в українському та амбівалентному варіантах національного міфу.

Українське суспільство в своєму філогенезі не раз зазнавало страждань. Велика кількість війн, навал, розрух, розмежувань і приналежність до різних,

іноді воюючих між собою держав, принесли мало радості в життя української нації. Однією з характеристик ментальності українців є терплячість. Ця терплячість проявляється у багатьох ситуаціях; історія засвідчує моменти, коли така терплячість приносила великі страждання.

На разі дедалі більшого поширення набуває тема віктимно-історичної пам'яті нації. Як образно зазначає німецький дослідник проблем політики пам'яті Н. Фрай, «ми живемо в епоху конкуренції поміж жертвами» [10].

Характерною рисою віктимізації історичної пам'яті українців є прагнення політичних діячів до гіпертрофування трагічних сюжетів національної історії (або акцентування саме на втратах під час висвітлення тієї чи тієї події минулого) та постійного збільшення кількісних показників жертв.

Дослідження архетипічних уявлень проводилось на базі кафедри військової підготовки національного авіаційного університету. Вибірку склали 60 чоловік – студенти 4 та 5 курсів, віком від 20 до 22 років. Дослідження проводилось із застосуванням методів математичної статистики.

Дослідження феномену страждання в архетипічних уявленнях українців проводилось за допомогою анкети оцінки респондентами запропонованих нами понять. Серед опитаних респондентів 80% вважають, що українському суспільству характерні такі ознаки: «біда», «плач» та «біль». 93% опитаних асоціюють українське суспільство з поняттям «смерті»; 67% - з поняттям «журба»; 87% - «страждання»; 100% - «війна». Також українці асоціювали суспільство з поняттями «воля» (53%), «боротьба» (100%) «жертвність» (79%), «лихо» (87%), «страх» (53%) та «безпомічність» (47%).

Можемо констатувати, що українці наділяють суспільство ознаками страждання, проте асоціюють власну націю також із поняттями боротьби та волі. На нашу думку, це пов'язано з дещо ірраціональними уявленнями про рівень віктимізації суспільства в цілому.

Із метою виявлення ступеня розуміння власної готовності страждати та бути жертвою було проведене анкетування. Більшість відповідей отриманих від респондентів містили віктимну складову. На запитання «Якщо Ви купили

пошкоджений товар (дрібний), але виявили це далеко від магазину Ви» 87% опитуваних відповіли – «Повернуся, вимагатиму заміни/повернення грошей», 13% опитуваних – «Не зверну увагу, буду уважніший наступного разу», в даному розподілі віктимна складова проявилася у меншій кількості відповідей. На питання «Ви не погоджуєтесь (вважаєте неправильним) прохання Вашого керівника, проте його виконання не потребує зусиль, Ви» 67% відповіли «виконаю», 13% - «зроблю по-своєму», 20% - «висловлю свою думку, пошукаю компроміс», віктимна складова була домінуючою у відповідях респондентів - 67%. На питання «Чи купували Ви товар, після перегляду реклами» 60% опитуваних відповіли позитивно, що також означає схильність до прояву віктимності у поведінці. Також віктимність проявилася у відповідях на запитання «Ваші знайомі повідомили Вам інформацію, що банк, у якому знаходяться Ваші гроші завтра зранку оголосить про банкрутство. Ваші дії», 73% спробували б забрати гроші, 7% зачекали б до завтра, 20% перевірили б інформацію.

Наступний блок питань анкети стосувався обізнаності у питанні віктимності та віктимізації. Отримані відповіді засвідчили про уразливість досліджуваних та їх схильність до віктимної поведінки. З поняттям «Віктимізація» не знайомо 98% респондентів, готовність бути жертвою досліджувані розцінюють як самопожертву заради високої мети чи цілі (47%), відсутність намагання до боротьби з обставинами (14%), готовність прийняти покарання, нерозсудливість, відсутність сенсу життя (13%). Більша частина опитуваних (92%) не розуміють змісту поняття «пасивна жертва», та (99%) не розуміють змісту поняття «активна жертва». Масова готовність бути жертвою, так само як і індивідуальна готовність бути жертвою, сприймається як масова самопожертва заради великої цілі чи мети (74%), сектантство (22%).

Останнім було питання, спрямоване на визначення уявлень та знань про почуття людини, яка стала жертвою. Найбільшу розповсюдженість отримали почуття страху та болі, злості та розчарування.

Для визначення наявності зв'язку феномену страждання та схильності до

віктимної поведінки, особливостями її прояву наша вибірка була поділена на дві групи – з високим та низьким рівнем віктимності.

Застосування критерію t-Ст'юдента дозволило встановити достовірні відмінності в архетипічних уявленнях зазначених груп респондентів за такими характеристиками: «біда» ($t=\pm 1,7$), «плач» ($t=\pm 1,674$), «біль» ($t=\pm 1,655$), «страждання» ($t=\pm 1,591$), «неволя» ($t=\pm 2,087$), «лихо» ($t=\pm 1,6$), «страх» ($t=\pm 1,754$). Аналізуючи отримані результати, ми можемо побачити, що група осіб, які мають високий рівень віктимної поведінки, вбачають в суспільстві менше прояву «біди», «плачу», «болі», «страждання» і «боротьби», ніж група з низьким рівнем. Тобто, зазначені нами на достовірному рівні ознаки високого рівня віктимності суперечать суб'єктивним поглядам українців на характеристики свого суспільства.

Застосувавши метод кореляційного аналізу до усієї вибірки, ми отримали велику кількість статистично значущих результатів. Група осіб з агресивною віктимною поведінкою продемонструвала негативну кореляцію з характеристиками «неволя» ($r=-0,5^*$, де r – значення коефіцієнту Пірсона, статистична значущість: «**» – $p\leq 0,01$, «*» – $p\leq 0,05$) і «страх» ($r=-0,67^*$). Ці результати є показниками того, що люди, які виявляють агресивну поведінку, вважають, що в житті сучасних українців такі характеристики не виявляються. Можна припустити, що внаслідок своєї активної, проте віктимної, поведінки ця група людей вважає, що їм не притаманне почуття страху. Однак, скоріше за все, саме страх і обумовлює високий рівень агресивної віктимної поведінки; прямий кореляційний зв'язок із «плачем» ($r=0,5^*$), «стражданням» ($r=0,5^*$) та «безпомічністю» ($0,53^*$). Тобто, ця група людей помічає головним чином саме ці характеристики у суспільстві.

Група осіб з активною віктимною поведінкою виявила прямий кореляційний зв'язок із «плачем» ($r=0,6^*$) та «стражданням» ($r=0,5^*$). Як і в попередньому випадку це свідчить про те, що люди, які належать до групи цієї поведінки бачать, відчувають в суспільстві багато «плачу» та «страждання». Це може бути як наслідком від проявленої віктимної поведінки, так і її

детермінантою; обернений зв'язок із «бідною» ($r=-0,6^*$). Респонденти цієї групи вважають, що поняття «бідності» у нашому суспільстві проявляється мало. Це також підтверджує і тенденція до оберненої кореляції активної віктимної поведінки з «лихом». Тобто, ці люди бачать у суспільстві «плач» та «страждання», проте вони не бачать те, що викликає ці почуття.

Група осіб з ініціативною віктимною поведінкою продемонструвала обернений зв'язок із характеристиками «смерть» ($r=-0,8^{**}$), «страждання» ($r=-0,7^{**}$) та «війна» ($r=-0,9^{**}$). Група людей, які є ініціативними, готовими втрутитись у несправедливі, складні ситуації не вважають, що у нашому суспільстві вони наявні; прямий кореляційний зв'язок з поняттям «безпомічність» ($r=0,72^{**}$). Можливим поясненням може стати теза про те, що наша психіка запрограмована захищати себе і наявність в суспільстві понять «смерті» та «страждання» може нею заперечуватись.

Група осіб із пасивною віктимною поведінкою виявляла прямий кореляційний зв'язок із характеристиками «бідна» ($r=0,5^*$), «біль» ($r=0,63^{**}$), «журба» ($r=0,5^*$), «неволя» ($r=0,7^{**}$), «безпомічність» ($r=0,71^{**}$). Особи, що належать до цієї групи схильні до залежної, безпорадної поведінки, не схильні чинити опір негативним діям інших. Отримані результати кореляції є очікуваними для такої категорії людей.

Група осіб з некритичною віктимною поведінкою продемонструвала прямий кореляційний зв'язок зі «страхом» ($r=0,8^{**}$) і «безпомічністю» ($r=1^{**}$). Можна висловити припущення про те, що представники цієї групи просто не знають, як допомогти собі та іншим; це, в свою чергу, породжує страх; обернений зв'язок із характеристиками «бідна» ($r=-0,5^*$), «плач» ($r=-0,5^*$), «журба» ($r=-0,62^*$), «страждання» ($r=-0,7^{**}$) та «війна» ($r=-0,54^*$). Некритична віктимна поведінка характеризується невмінням правильно оцінювати життєві ситуації. Скоріше за все, саме через це невміння представники групи не помічають такої кількості негативу в суспільстві.

Група осіб із реалізованою віктимною поведінкою: обернений зв'язок із характеристиками «жертвність» ($r=-0,5^*$) та прямий зв'язок із «плачем»

($r=0,53^*$), «болем» ($r=0,5^*$), «стражданням» ($r=1^{**}$), «неволею» ($r=0,7^{**}$) і «страхом» ($r=0,81^{**}$). Особи, що вже потрапляли до ситуацій, в яких ставали жертвами, цілком справедливо можуть відчувати весь спектр зазначених негативних емоцій. У той же час, вони заперечують поняття жертвовності в суспільстві.

Як було зазначено раніше, наша вибірка була поділена на дві групи – група з високим рівнем віктимної поведінки та група з низьким. У результаті цього ми отримали такі дані: показники агресивної віктимної поведінки прямо корелюють із характеристиками «плач» ($r=0,67^*$) та «боротьба» ($r=0,73^{**}$). Тісна кореляція між агресивною віктимною поведінкою та боротьбою є обґрунтованою, адже такий тип поведінки характеризується провокуючою, конфліктною поведінкою. Агресивна віктимна поведінка негативно корелює з «безпомічністю» ($r=-0,71^{**}$), з чого можна зробити висновок, що прояв агресивної віктимної поведінки є певною захисною реакцією.

Прямий зв'язок спостерігається між ініціативною віктимною поведінкою та характеристикою «журба» ($r=0,62^*$). Люди, які мають високий рівень гіперсоціальної поведінки прагнуть допомогти тим, хто є ображений, принижений, постраждав від несправедливості тощо.

Позитивні зв'язки були виявлені між пасивною віктимною поведінкою та «бідною» ($r=0,7^{**}$), «плачем» ($r=0,84^{**}$), «біллю» ($r=0,62^*$), «стражданням» ($r=0,7^{**}$) та «війною» ($r=0,7^{**}$). Це може свідчити про нездатність захистити себе від агресивної поведінки інших, установку на безпорадність. Представники цієї групи вважають, що в українському суспільстві мало проявляються такі характеристики, як «боротьба» чи «жертвовність». Ця група вбачає в суспільстві більше негативних, пасивних характеристик.

Характеристики «плач» ($r=0,84^{**}$), «журба» ($r=0,52^*$) та «безпомічність» ($r=0,7^{**}$) пов'язані прямим кореляційним зв'язком із некритичною віктимною поведінкою. Поняття «страждання» ($r=-0,5^*$) пов'язане оберненим кореляційним зв'язком із зазначеним вище типом поведінки. Можливо, в результаті високої довіри до суспільства, такі особи можуть часто відчувати

розчарування та смуток через невиправдані очікування.

Найбільша кількість прямих кореляційних зв'язків спостерігається між реалізованою віктимністю та такими характеристиками українців, як «біда» ($r=0,6^*$), «плач» ($r=0,8^{**}$), «біль» ($r=0,5^*$), «страждання» ($r=0,7^{**}$) та «безпомічність» ($r=0,72^{**}$). Високий рівень реалізованої віктимності говорить про те, що особа потрапляла певну кількість разів до ситуацій, які загрожували її добробуту, здоров'ю чи навіть життю. Найчастіше люди, які мають високі показники за цією шкалою, не усвідомлюють, що велика кількість небезпечних ситуацій, в які вони потрапляють, обумовлена їхніми власними особливостями.

Тісний обернено кореляційний зв'язок наявний між активною віктимною поведінкою і «страхом» ($r=-0,8^{**}$). Тобто високий рівень поведінки такого типу обумовлює низький рівень страху особистості.

У групі представників з низьким рівнем віктимної поведінки було виявлено прямий кореляційний зв'язок між агресивною віктимною поведінкою та характеристикою «безпомічність» ($r=0,72^*$). Такий зв'язок можна пояснити тим, що почуття безвихідності, безпомічності детермінує агресивну поведінку. Цей вид поведінки має обернені кореляційні зв'язки з поняттями «біль» ($r=-0,7^{**}$), «смерть» ($r=-0,8^{**}$) та «страх» ($r=-0,62^*$). Такі результати дозволяють нам поглянути на агресивну віктимну поведінку як на знаряддя, яке дозволяє людині не помічати у соціумі вищеназвані поняття.

Активна віктимна поведінка досить тісно пов'язана із характеристикою «плач» ($r=0,8^{**}$). Однак, необхідно звернути також увагу на те, що з близькими по змісту поняттями «страждання» ($r=-0,5^*$) та «неволя» ($r=-0,51^*$) зв'язок обернений; також спостерігається тенденція до оберненого зв'язку з поняттями «біда», «журба», «лихо». Активна віктимна позиція обумовлює низьку цінність вищеназваних почуттів серед українського суспільства.

Прямий кореляційний зв'язок спостерігається між пасивною віктимною поведінкою та характеристикою «плач» ($r=0,85^{**}$). Спостерігається обернений кореляційний зв'язок із поняттям «неволя» ($r=-0,74^{**}$) та «безпомічність» ($r=-0,61^*$).

Обернені зв'язки спостерігаються між некритичною віктимною поведінкою та «болем» ($r=-0,9^{**}$), «смертю» ($r=-0,8^{**}$), «журбою» ($r=-0,7^{**}$) та «стражданням» ($r=-0,95^{**}$). Також присутні тенденції до оберненого зв'язку з поняттями «війна», «неволя», «боротьба», «жертвність», «лихо». Люди з високим рівнем некритичної віктимної поведінки не бачать у нашому суспільстві болю, страждання, смерті чи боротьби. Той факт, що люди із цієї групи не помічають або заперечують присутність цих характеристик у суспільстві у поєднанні із некритичним ставленням до оточуючих, легкою навіюваністю може свідчити про те, що ця тенденція є нав'язаною ззовні. Найявний і прямий кореляційний зв'язок із поняттям «страх» ($r=0,5^*$). Можна зробити висновок, що, не дивлячись на всі уявлення про «позитивну картину в суспільстві», люди цієї групи бачать у ньому «страх», можливо і самі відчувають його.

Простежується прямий зв'язок реалізованої віктимності з поняттям «страху» ($r=0,73^{**}$). Це доводить, що страх та готовність стати жертвою знаходяться у тісній взаємодії. Негативна кореляція спостерігається між реалізованою віктимністю та «жертвністю» ($r=-0,6^*$), «болем» ($r=-0,5^*$). Такі результати говорять нам про те, що, маючи високий рівень реалізованої віктимності, особистість все одно цього не усвідомлює.

Висновки. У результаті теоретичного дослідження було виокремлено ряд українських архетипів. Найголовнішими серед них виступають архетип дому, землі, поля, води та матері, світла та храму. В архетипах українського народу має місце прояв поняття страждання. Останнім часом страждання починає набувати рис героїчного діяння, що не може вважатися позитивним явищем.

В результаті емпіричного дослідження було встановлено, що значна кількість досліджуваних схильна оцінювати негативно забарвлені характеристики виявлених нами архетипічних уявлень як такі, що мають місце в сучасному українському суспільстві. Виявлено, що група осіб, які мають високий рівень віктимної поведінки вбачають в суспільстві менше прояву таких понять: «біда», «плач», «біль», «страждання» і «боротьба», ніж група з низьким

рівнем. Перспективи подальшого наукового дослідження проблеми вбачаємо у поглибленому вивченні архетипічних уявлень українців, їх впливу на поведінку та у розробці інструментарію для формування низького рівня схильності до віктимної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичатін С. Символи та міфи. Культурологічна концепція К. Юнга / С. Бичатін// Людина і світ. – 2002. – № 1. – С. 60-65.
2. Бурого Д.С., Дзюба І.М., Жулинський М.Г., Казарін В.П., Мазепа Н.Р., Михед П.В., Олійник Б.І., Стус Д.В., Сулима М.М., Цибулько В.М.. Українські народні думи та пісні: - К.: Дім Дмитра Бурого, 2007.- 271 с.
3. Вельцер Г. История, память и современность прошлого / Гаральд Вельцер // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2-3. – С. 40-51
4. Голянич М. Проблема національної свідомості та духовності українців: україноцентричний вимір [Електронний ресурс] / Михайло Голянич // Нові права. – 2009. – Режим доступу: <http://newright.il.if.ua/golyanych.htm>
5. Едінгер Е. Міф як символічне виявлення взаємозв'язку між Его і Самістю [Електронний ресурс] / Е. Едінгер – Режим доступу до ресурсу: http://libportal.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=209&Itemid=69
6. Касьянов Г. Украина – 1990: «Бои за историю» / Г. Касьянов // Новое литературное обозрение. – 2007. – № 1. – С. 76–93.
7. Левчук Л. Т. Психоанализ: от бессознательного к «усталости от сознания». — К.: Вища школа, 1989. — 183с.
8. Липа Ю. Призначення України / Ю.Липа // Дніпро. Спеціальний випуск. – К.: Фондація ім. О.Ольжича, 1997. – № 11–12. – 268 с.
9. Скокова Л. Культура – суспільство – особистість: навч. посіб. / [за ред. Л.Скокової.] – К., 2006. – 250 с.
10. Фрай Н. Преодоленное прошлое? Третий рейх в современном сознании / Норберт Фрай // AbImperio. – 2004. – № 4. – С. 21–40.
11. Юнг К. Бог и бессознательное. – М.: Олимп; ООО "Издательство АСТ-ЛТД", 1998. – 480 с.
12. Юнг К. Г. Архетип и символ / Карл Густав Юнг. – Москва: "Ренессанс" СП "ИВО-Сид", 1991. – 249 с.

ФЕНОМЕН СТРАДАНИЯ В АРХЕТИПИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЯХ УКРАИНЦЕВ

Лымарь Татьяна Алексеевна

студентка группы ППМ-1-14-2.0д, VI курс, специальность «Практическая психология»

tolytar.il14@kubg.edu.ua

Научный руководитель

Циганчук Татьяна Владимировна

кандидат психологических наук, доцент кафедры практической психологии Института человека Киевского университета имени Бориса Гринченко

Аннотация. В статье осуществлено обзор становления понятия архетипа и его определение. Рассмотрены основные архетипы украинской нации. Определено место страдания в архетипических представлениях украинцев. Представлены результаты эмпирического исследования архетипических представлений украинцев. Приведены результаты

исследования представленности феномена страдания в архетипических представлениях украинцев. Проанализирована связь феномена страдания со склонностью к виктимному поведению, особенностями его проявления.

Ключевые слова: архетип; архетипические представления; страдания; виктимность; коллективное бессознательное.

THE PHENOMENON OF SUFFERING IN UKRAINIAN ARCHETYPICAL IMAGINATIONS

Tetiana A. Lymar

group PPM-1-14-2.0d, VI specialty "Practical Psychology"

tolymar.il14@kubg.edu.ua

Scientific adviser

Tetiana V. Tsyhanchuk

Ph. D. in Psychology, Associate Professor of Applied Psychology Department of Institute of Human Sciences of Borys Grinchenko Kyiv University

Abstract. The article reviews the notion of becoming the archetype and its definition. It is presented the main archetypes of the Ukrainian nation. It is investigated the place of sufferings in the archetypal imaginations of Ukrainian. The results of empirical research archetypal representations of Ukrainians are given. It is represented the results of the study the representation phenomenon of suffering in Ukrainian archetypal imaginations. It is analyzed the relationship of the phenomenon of suffering with a penchant for provocative behavior, especially its manifestation.

Keywords: archetype; archetypal imaginations; suffering; victimity; collective unconscious.